

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TARSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.

A SZABADELVŰ PÁRT KÖZLÖNYE.

Megjelen naponként, a vasárnap és péntek kivételével.

<p>SZERKESZTŐSÉGI IRODA: Rózsater, Kardos-ház, 16. sz. alatt. Ide intézendő a lap szemlélt részét minden közlemény. Kéziratok levelei vissza nem adatnak. Bérmentetlen levelek csak ismert kerek-től fogadtatnak el.</p>	<p>ELŐFIZETÉSI ÁR: Helyben házhoz hordva vagy vilákre postán küldve: Egész évre 10 f. — Félévre 6 f. — Negyedévre 2 f. 50 kr. — Egy hóra 1 f. — HIRDETÉSI ÁR: Ot-hatosos postaiar egyenlő bírtokdíj 6 kr. — Helyi minden hirdetésért külön 20 kr. — Nyitólár 4 hatosos postaiar 20 kr.</p>	<p>KIADÓ-HIVATAL: Rózsater, Kardos-ház, 16. szám. Ide küldendő az előfizetési pénzek, a kiadás körüli panaszok és a birtokmentesítések. Hirdetések felvételnek helyben Zichmann H. közvetítési irodájában is.</p>
---	--	--

Élet és halál!

(T.) A tudomány mindenestre sokat ér, mert az tette azzá a világot a mi, hanem a megint igaz, hogy a hypothesisokra alapított tudomány igen gyakran megbicsaklik. Így bicsaklott meg 1863-ban, mikor az alföldi nagy szárazságot annak tulajdonította, hogy ott kevés a fa; ugy bicsaklott meg, mikor a föld mélyében észlelt nagy fész erőből a föld szétrobbanását következtette; és így bicsaklott meg a híres lipcei tanár ki a szellem idéztet lehetségesnek állította.

Már most, hogy vajjon Dr. Fodor József nagy tekintélyű tudós tanárnak azon állítása, hogy Magyarországon az angol, francia és olaszországi halálozásoknál sokkal nagyobb mérvű halálozások okai hiányos egészségügyi intézkedéseinknek tulajdoníthatók, mennyiben állnak és mennyiben nem? Azt is az idő fogja megmondani, sőt talán már meg is mondta.

Igaz, mindig nagy merészségre mutat az, ha egyes laikusok tudós tanár urak állításait kétségbe vonni merészkednek, de mert megtörtént már, hogy a bot is elsült, miért ne történhetnék meg az a csoda, hogy a laikus véleménye is talpra esik. Nem teszem ugyan, hogy az egészségügyi szak-tudomány labirynthjébe valami mélyen behatoljak, honnan aztán a Jearus szárnyainak segélyével sem, de a nélkül még kevésbé tudnék kitalálni, hanem egyszerűen megállok a küszöb előtt be kiáltván azon hogy:

Hát az éghajlati viszonyok nem lennének a halandóságra befolyással? Hiszen Magyarországon magában, a hány a vidék, annyi féle arányú a halandóság is. Igaz, hogy Fodor József mindenütt csak egészségügyi hiányokat lát, de hát akkor, hogy van az hogy a felvidék nyomorult helyein nem csak a szaporaság nagyobb mint az alföld gazdag vidékén, hanem a halálozás is kisebb? Tudva levő dolog még az is, hogy az alföldi nép, az igazi tősgyökeres magyar nép, tisztább és rendesebb életet folytat mint a felvidéki.

Elfogadjuk tehát tudós tanár urnak azon állítását, hogy az egészségügyi intézkedések, különösen ragályos betegségeknél, igen nagy befolyással vannak, de, hogy mindent az egészségügyi intézkedésekből lehessen levonni, azt az egyet nem vagyunk hajlandók elfogadni; mert ekkor már nem volna magyar nemzet.

Kérem szépen! Hiszen a kik már 40 évet betöltöttek, azok már emlékezni fognak, hogy milyenek voltak az egészségügyi intézkedések az előtt, plane falukon. Kalibák és kunyhók voltak azok a mai építkezéshez képest. Ma egy háromszáz holdas birtokos már kastélyt épít, melyben ebédlő, háló szoba, pipázó szoba stb. elvannak különítve egymástól, holott az előtt együtt volt mind. Az ebédlőben háltak is, pipáztak is, társalogtak is. Azonfelül ott voltak a kopók és agarak. Ebéd és vacsora után pedig, téli időben bizony csak nem nyitották ki az ablakot, hanem gözben, füstben, zsír-szagban ott háltak, zsongolva.

És Budapest? Vajjon mióta van ez a csatornázási rendszer? Mióta építenek úgy mint most? Hiszen ezelőtt nyitott csatornák szeltek keresztül az utcákat és öntötték a Dunába, hogy a Duna partján fertelmes volt a levegő. Pocsolya bizonytalán több volt Budapestben, mint most Debreczenben. Ha tehát minden az egészségügyi intézkedéstől függne, azóta már ki kellett volna hatni e nemzetnek. De, hogy az egészségügyi intézkedések a népesedésre nagy befolyással vannak azt minden józan elme beláthatja, nem azonban azt, sőt nem is vagyunk hajlandók elhinni, hogy a halandóság nálunk egészségügyi intézkedések következtében az angolországi halálozások számarányára csökkenne, mert itt a klimatikus viszonyokat is figyelembe kell vennünk, az pedig köztudomású dolog, hogy a tengeről övezett Anglia éghajlata a leg-egészségesebbek egyike.

Tagadhatatlan azonban, hogy a civilizáció minden tekintetben segélyre jön az emberiségnek, és amig egyoldalról az élve-

zetek tárházat nyitja meg, más oldalról azonképen ápolja egészségügyi intézkedések által az emberi testet, hogy ama élvezetek elbirni képes legyen. Amennyiben pedig az élvezetek ismerete már nálunk sokkal terjedtebb mint az egészségtan, és az életmód az egészségügyi rendszabályokkal nem igen tart lépést, hanem nagyon is előre vágat: szükséges, hogy a kormány hozzá lásson a dologhoz. Szükséges, hogy hozzá lásson, nem itélhető el azonban, hogy még hozzá nem látott. Egy évtizede sincs, hogy kormányoz, s azon előintézkedések nélkül, melyeket eddig tett, nem is foghatott volna hozzá. Egyébiránt a mint mondtuk, semmiféle intézkedéstől nem várható oly eredmény, hogy a halálozás ne legyen nagyobb itt se, mint a milyen Angliában.

— Az állami bevételek július és augusztus havában, mint értesülünk, igen jól folynak be, csak az augusztus havi bevételek körülbelül 3 millióval haladják meg a múlt év megfelelő havának eredményeit.

— Képviselőjelöltség. A szegedi első kerület szabadelvű pártja befolyásos körében, miután mind Kállay Albert, mind később Zsótér Andor a nekik felajánlt jelöltséget elfogadni vonakodtak, újabban dr. Herczeg Mihály budapesti egyetemi tanárt emlegetik képviselőjelölt gyanánt. Ez ügyben a szerdán tartandó nagy bizottsági gyűlés fog végleg határozni. A szélsőbal csak az esetben állít fel jelöltet, ha a szabadelvű párt megoszlik; ez eshetőségre a tegnap tartott értekezlet Enyedi Lukács jelöltsége mellett nyilatkozott.

Zsinati tagok.

A jelenleg városunkban gyűlésező ref. egyházi zsinat a következő tagokból áll: Antos János, Bakcsay Sándor, Ballagi Mór, Balogh Ferencz, Bartha Lajos, báró Bánffy Albert, Barczy Gyula, Bocsor István, Békai Samuel, Bencsik István, Benkő János, Beóthy Zsigmond, Bernát István, Békegy István, Chernel Ferdinánd, Csider Károly, Csonka Ferencz, Dávidházy János, Debreczeni Gábor, Décsy Lajos, gr. Degefeld Imre, Dobos János, Doktor

János, Dömjén József, Fejes István, Fónagy László, Furdós Lajos, Fráter Imre, Gál Péter, Gáspár János, György Endre, gróf Gyurky Abraham, Hegedűs János, Hegedűs Lajos, Hegedűs László, Horthy István, Horváth Mihály, Illyés Balint, dr. Jenei Viktor, Jókay Károly, Jókay Lajos, Jordán István, Joó István, Kántor Samuel, Kármán Pál, Kerekcs József, Kiss Áron, dr. Kolozsvári Sándor, Konecz Imre, Kovács Albert, Kovács Antal, Kovács Ferencz, Kovács Károly, dr. Kovács Odón, Kopre Ferencz, Kormendi Sándor, Kulin Imre, Kun Bertalan, Kiss Albert, László József, Lengyel Imre, Lászlai Ferencz, gr. Lónyay Menyhért, Lukács Odón, Lükő Géza, Makár Dániel, Mezey Albert, Miklovics Balint, Mitrovicz Gyula, Molnár Béla, Nagy Péter, Óreg János, Parádi Károly, Prágai Lajos, gr. Ráday Gedeon, Ragályi György, Révay Lajos, Révész Balint, Rizok Zsigmond, Sáyó Samuel, Sárközy Kázmér, Sipos Pál, Szabó Kálmán, Szabó János, dr. Szász Béla, Szász Domokos, Szentpéteri Samuel, Székely Károly, Szilágyi István, Szilágyi Lajos, Szilveszter Domokos, Sennyei Gerzon, Teleky Péter, Tóth Samuel, Ujfaluassy József, Ujfaluassy Miklós, br. Vay Béla, Vályi János id. br. Vay Miklós, Véghegyi Dezso, Veszpremi Gáspár, Vizsolyi Gusztáv, Szilágyi József, Soltész László, Szász Gerő, Szabó Pál, gróf Bethlen Géza és Dózs Miklós.

József főherceg Veszprémben.

József főherceg s a vele Veszprémben időző tábornokok Kovács Zsigmond veszpremi püspök kíséretében gyalog körül sétáltak a városban. Este a „Magyar király” vendéglő, melynek nagytermében van a színpad, az ünnepi előadásra igen csinosan föl volt díszítve; a vendéglő homlokzatán nagy transzperen volt Magyarország címerével s a következő felirattal:

„József főhercegghez!
Nem vagy te vendég itt, ó! ne hidd!
Haza jövel nagy nádorunk fia!
Mert téged látva, újra él a hit,
Hogy fölvirul még egykor Hunnia!”
A színtársulat a „Peleskei notárius”-t adta zsufolt nézőtér előtt. A főhg. és kísérete

valami különös dolog történetet s hogy helyzetem titkának nyitját bírhasa, minden ellenállás nélkül engedé magát általam vezetetni, mig végre eme lugas előtt megállapodtunk, mivel e ház atyám tulajdonát képezte.

— Nos fiam mi baj? — kérdezte engem atyám, miután magamtól sem szállottam. — Szólj mi bajod... mi történt veled?

— Gondolatim nagyon gyors rendezése után elmondtam neki a Montepodiovali jelenetemet, s a jövőben történetemre nézve, táncsát kértem ki számomra.

— Alig fejeztem be esdő mondomak, midőn atyám vihart hirtető arcczal felém lép és kezét vállamra téve, jólelkűleg mondá:

— Fiam, mondj le e szerelméről, mert ti sohasem lehettek egymásé. Közétek — a születek haraga — húzott életek mesgyét: a gyűlöletet!

— A gyűlölet tengerétől a szeretet taváig, csak egy rövid — egy lépésnyi hosszu-ságu — hidacska vezet át. Drága atyám! — fiad boldogsága és jóvoltáért ne sajnáld ezt megtenni.

— Heuriquez! — dörgé ekkor atyám hatalmas hanggal, — hallgass el ezen meg-gondolatlan beszéddel, — mert ha még folytatni akarnád, megtalálnám tagadni azt is, hogy fiam vagy!

— De atyám! — mondám ismételve. — Ugyan mond, mikor kért meg meg valakit egy spanyol grand, egy tisztavérű hidalgo (nemes)? Szégyeld magadat, hogy ily meg-gondolatlan is tudsz lenni; avagy azt hiszed-e talán — folytatá jó atyám — hogy a vérboszút, mely századok óta létezik családink között, s a mely családink számtalan tagját ragadá el az elők sorából, csak ugy kedvünk s kényünk szerint lehet feledni?... akkor te nagyon csalódló! Között csak az Isten lehetne a békítő!

— Tekintsd hát szenvedéseimet és szerelmemet isteni jelnek, melyek arra figyelmeztetnek, — mondám atyámat engedékenységre bírni akarva, — hogy ez amaz erő, mely bj-

A „Debreczeni Ellenőr” tárczája.

Kétszer eltemetve.

(Igaz történet)
irta: Gorovy Miksa.
(Folytatás.)

— A legnagyobb titoktartással folytatott szerelmeskedésünket nem ismerte s nem is sejtette — eddig elé senkiesem; — szeméink világaként őriztuk e dédelgetett gyermekünket: őszinte szerelmünket.

— Feltűnt, remegtünk, hogy ne kerüljön napfényre, mert tartunk tőle, hogy ártatlan gyönyörünket megtalálják igazán az irigy szemek — a gonosz világ, s a mi eddig boldogítólag hatott reánk, ezért talán pokoli kinkokat okozó változáson fogna átmenni.

Pár nappal később, hogy az egyetemről visszakérültem, és a mint nagykorúsítottam, jóllehet, — hogy elég bátorsággal öveztem szívemet, mindazonáltal mégis reszkető és ingatag léptekkel indultam el szeretett anyámal szüleinek lakása felé, mely — mint már említém is, — közvetlen szomszédságunkban volt.

— Az ajtó előtt ácsorgó inástól kérdezve megtudtam, hogy don Estabau Leruis del Montepodio hon van, a mire gyorsan belepétem... Isabella atyjához.

— Soha életemben nem tudtam eddig elé, mi az felni?... csak most, midőn belepétem volt don Montepodihoz; — a látkör első téttl előttem és a remegés egy bizonyos neme vett idegzetemen erőt.

— Bátorítani igyekeztem magam és e megmagyarázhatatlan remegést, félelmet oda kívántam magyarázni, hogy mind ez csak azért történt, mert mostan először vagyok oly család házában, melynek küszöbét maig sohasem léptem át, mivel e család s szülein kö-

zött ha ározott hidegséget, sőt mondhatnám gyűlölséget kellett tapasztalnom, s most ennek válaszául függ eltem, nyugalmam, boldogságom mindenem

— Köszöntésem után, melyet a senior (olv szenyor) fagyosan viszonzozott anélkül, hogy megkínált volna üléssel, röviden kérdé tőlem, hogy minek köszönheti ifjabb Riconete ur eme látogatását?

A vendégek közelebb hajlottak egymáshoz, s figyelmesebben kezdtek hallgatni az elbeszélő halk hangon kiejtett szavait; meglátszott az ezredes arcán, hogy a múlt idők történetének felidézése reá nézve igen kellemetlen.

— En, — kezdé ismét az ezredes, — kerülve minden felesleges bevezetést előadtam alázatos kérelmem s megkértem leánya kezét, kit kora ifjúságom óta a bálványozásig imádtam, ... s szenvedélyesen szerettem.

— Mint a kit a villám sulyt oly gyorsan pattant fel zsolyéjéből emberem és hirtelen nekem jött, s miután előttem megállapodott, megvilágított tekintetével tetőtől-talpig mért volna, kis szünetet tartva visszatűt ősi székébe, s azután e szavakkal utasított vissza: „A verszopó Riconete fia számára Montepodionak nincsen leánya!”

— Szórol-szóra ezeket mondta; jól tudok visszaemlékezni, mert sokat szenvedtem miattuk.

— Ah! — tolytatá elfojtott düböltől reszketve, — ha akkor Izabella más valakit nevezett volna édes atyának, bizonyosan megtudtam volna magamról feledkezni, de így, ... mondá tovább s melyen felsóhajtvá, — magamba zártam atyám megsértésével, támadt haragomat, s még egy halvány remény szikrával szívemben és egy föbolintással köszöntve — szó nélkül távoztam.

— Remény!!! — te csalfa kép, — síránkozott a szenvedő ezredes s beszéde fonálát megszakítva, — ki minden földi lényt csufotosan megcsalsz és halódba keritsz, engem sem kíméltél meg.

kelet
árú
119.75
102.—
98.50
—
—
100.75
100.75
95.75
102.—
102.—
99.50
—
—
97.—
97.—
93.—
—
—
—
92.—
—
—
—
—
—
—
109.25
—
92.—
—
—
94.75
—
—
—
—
104.—
—
98.—
—
—
—
175.—
39.50
20.—
39.50
—
—
5.67
5.65
9.48
9.48
—
—
58.30
—
—
—
58.30
98.—
—
47.25
—
—
47.20
47.20
119.15
—
—
—

át.
vámok,
nyéb ter-
előlegez-
él a leg-
és ársza-
n levő
a.
malom
ben
zdasági
állítása,
nyos és
laltatik.

nem jelent meg. Ma d. e. 10 órakor a főhr. elhagyta Veszprém városát. Az elindulás előtt, a püspöki palota dísztermében a város és megye tisztelőinek élén a házigazda Kovács Zsigmond veszprémi püspök lelkes beszédében, bucsuzott el ő fenségétől, megköszönve szíves látogatását s az Isten áldását kérte utjára. A főherceg meghiúsult bucsuzott el a tisztelgőtől. A kivonulás a vasuti indóházhoz díszes fogatokon történt, elől banderiummal. A tűzoltózenekar a város végén játszott. A diadal- kapukon: „Magyar szívek kísérnek!” „Isten veled!” feliratok voltak. A vasuti állomásra érve, a főherceg a váróterembe ment kísérelével, hol Fiáth b. főispán bemutatva neki a veszprémi önkényes tűzoltó-egylet főparancsnokát, Kopácsy Árpádot, kivel a főherceg szíves közölgése után igen élénken társalgott, nagy érdeklődéssel tudakozva az itteni tűzoltói intézmény felől. A vonat megérkezvén a főherceg a közönség lelkes eljenzése mellett távozott. — A honvédség holnap folytatni fogja hadgyakorlatait.

A református zsinat.

Második nap.

Debreczen, szept. 11.

A zárt ülés alkalmával zsinat ma délelőtt Lónyay Menyhért indítványára a javaslatokat pontosított tárgyalás alá vette. Nagyobb vita fejlődött ki a 16. §-nál, mely alkalommal Kovács Albert szótolt hosszabban Lónyay gróf álláspontja mellett. Zajos vitát idéztek elő, ama szakaszok, melyekben a kormány az egyházok felirati jogáról intézkedik. A zsinati tagok a kormány elhatározatában a felirati jog megszorítását és a vallás szabad gyakorolhatóságát látták veszélyeztetve. Kovács Albert kifejtette, hogy téves az a nézet, mintha a kormány elhatározatát által az egyházak egyik sarkalatos jogától akarná megfosztani. Az ugynevezett beleegyezési jogokra (sacra interna) úgy sem terjeszkedhetik ki rendeleti uton, mert hisz a jogsérelmek ellen az egyházat teljesen megvédi az 1890—91. XXVI. czikk.

A mi azonban az ugynevezett adminisztratív szabályrendeleteket illeti, melyeket a kormány vagy a közigazgatási hatóságok az egyes egyházokhoz és lelkesekhez, mint az anyakönyvek vezetőihez intéznek: a lelkes teljesíteni tartozik, s a lelkesnek nincs joga a miniszterium leiratát bírálni és esetleg kifogásolni.

A többi pontokra nézve kevés kivétellel a kormány álláspontját figyelembe vették, s javaslatait elfogadták. Végül a tárgyalások meggyorítására külön bizottságot küldtek ki, melynek feladatává tették a határozatok átvizsgálását.

A külön bizottság d. u. 5 órakor ülést tartott. A jelenlévők egyhangulag Lónyay grófot választották elnöknek, Tóth Sámuel pedig jegyzőnek. A bizottság esti 8 óráig ülésezett, s az iskolai, tanügyi és felirati jogra nézve megállapodásra jutott. Az iskolai ügyet elejtette, s elhatározta, hogy a kormány kívánóságához képest egyelőre nem terjeszti fel. A tanügyi jogra vonatkozólag a bizottság kimondta, hogy az egyházak tanukihallgatási és meghitelesítési joga illuzor, mivel az illetőket kényszeríteni nem lehet. Azt fogja indítványozni tehát a nagy gyűlésnek, hogy az egész tanügyi jogot a kormány kívánóságához képest ejtse el. A felirati jogra nézve a délelőtti konferencia határozata értelmében mondott a bizottság is véleményét.

vatva van eloltani a bosszu szövétnékét, melynek pusztító lángja, oly sok nemes kebelt hamvasztott el.

— Intelek gyermekem! — hangzott megint atyám rideg szava, — hogy szűnj meg próbára tenni türelmetet, mert félek, hogy inkább megvetésemet könyöröghetnéd ki számra, mintsem részvétvő szánalmamat.

— És ezek végeztével bánatommal egyetemben, magamra hagyva, mellőlem gyorsan eltávozott.

— Egy héttel később a nélkül, hogy ezen közben csak egy szóval is érintettük volna a fentebbi jelenetet, s a nélkül, hogy azóta Izabellával találkoztam volna, — éppen ebédnél ültünk volt, midőn atyám megszólított és kérdésem, hogy nem volnék e hajlandó vele elutazni?

— Ugy légy rendben, — mondá atyám, — hogy a delutáni vonattal elmehessünk.

— Szórokazásra lévén szükségem, nem kérdeztem semmit, hanem beleegyeztem atyám kérésébe.

— Delután kocsiuk előlött, mire atyám igérettem figyelmeztetett s én a nélkül, hogy észrevettem volna a kocsira felrakott pogácsát, atyám mellé ültem s mi az indulóházhoz hajtatunk. Midőn már a gyorsan robogó vonat zárkájában voltunk, még ekkor sem tudtam többet, minthogy észak felé tartunk a madridi vonaton.

— Gyorsan tűntek és gyorsan támadtak repülő vonatunk mentén a majorságok és falvak megszakított sokaságai és az est beállt, de mi még mindig utazunk, később pedig elszunyadtam. Jóval később, midőn az idő már úgy éjfél tájra járhatott, mit felkelésem után megtudtam, kiszálltunk a vonatból és én Madrid pályaudvarán voltam.

— Atyámmal bérkocsiba ültünk és a „Cours de Louvres” című szállodába hajtatunk. Itte alig foglaltuk el szobánkat, midőn annak ajtaja újból feltárul, a melyen keresz-

Harmadik nap.

Debreczen, szept. 12.

A külön bizottság ma d. e. 10 órakor folytatta tanácskozásait, átvizsgálta az egyházalkotmányra és az egyházi bíráskodásra vonatkozó szakaszokat; s elfogadta mindenben a kormány határozatait.

Ma este 7 órakor ismét értekezlet lesz ez alkalommal lesz végleg megállapítva a nyílt ülés elé terjesztendő bizottsági jelentés szövege.

Alapos reményünk van, hogy a zsinatban az egyértelműség el fog éretni, s az egyértelműleg hozandó határozatok a vallás- és közoktatási miniszter leiratában foglalt észrevételekre nézve teljesen kielégítő lesznek, úgy hogy mind az államhatalom szükségserű jogai, mind a ref. egyház autonómiai szabadsága és önrendelkezési joga teljesen megtalálják azokban biztosítékukat s ő félsége ssestésése a zsinati munkálata ezután biztosan várható lesz.

Járás-orvos és községi orvos.

(Dr. Tomm Béla felolvasásából a magyar orvosok és természetvizsgálók gyűlésén.)

(Folytatás.)

Csak át kell tekintenünk a törvény 156. szakaszát, mely a járási orvos teendőit szabja meg s látni fogjuk, hogy ha kihagyjuk is belőle mindazt, a mi a községi orvosok hatáskörébe tartozik s ezek által el is látták: még akkor is marad ott bőven teendő egy rövid emberi életre, mindig hozzáértve a tudomány mai állását, s ennek követelményeit. Így, hogy csak néhányat említsünk, ott van a tápszerék és italok ellenőrzése; ott a népiszkolák, fürdőintézetek, gyógyvizek vizsgálata; orvosrendőri vizsgálatok és orvostörvényeszeki boncolatok; gyógyszerárak, mérleg és gyógyszerárakkal való kereskedések felügyelete; himlőoltás és himlőmagvak fentartásáról gondoskodás; egészségügyi és jótékony intézetek felügyelete.

Csak hat pontot szakitottunk ki a járási orvosnak tizenhöz pontban felsorolt teendői közül s imel már is mily óriási halmaza a munkának! Csak 15 községet számítva egy járási orvosra, s tekintetbe véve a fenti hat pont alatt felsorolt teendőkre lelkiismeretes végzését: nemde rögtön tisztán fog előttünk állni az, hogy ez bizony oly halmaz, mely csak mennyiségével fogva elég egy embernek.

Pedig a quantitas még semmi; sokkal fontosabb a qualitas. Nem az a fő, hogy hány vizsgálat végeztek? hanem hogyan végezték? És itt fog leginkább kitűnni az, hogy a közegészségügyi teendőkre csakugyan egy külön, más foglalkozástól ment élet szükségeltetik. Hiszen kerjünk, a vegytan mai fejlettsége mellett — mindnyáján jól tudjuk — csak a tápszerék és italok vizsgálata egy egész külön tudomány, a mit külön tanulmányozni, haladását figyelemmel kísérni s felfedezéseit alkalmazni kell. Szentén ily fáradságosan megszerezhető jártasságot igényel a chemia laboratóriumában a mérleg- és gyógyszerárakkal való kereskedések, gyógyszerárak, fürdő-intézetek és gyógyvizek stb. felügyelete. Mit szóljunk az orvosrendőri vizsgálatok- és orvostörvényeszeki boncolatokhoz? Hisz ez meg csakugyan annyira külön tudomány-ág, hogy hirneves specialisták egész életüket kizárólag ennek

túl két — díszes egyenruhát viselő — törzstiszt lépett be, kik miután atyámmal egy gyors szempillantást cseréltek volna, hozzám közelédnek s a korosabb tiszt — a tábornok — által következőleg szólítottam meg: „Fiam!”

— mondá a tábornok egy nagy pecsétű okmányt nyujtva felem — e legfelsőbb helyről jött parancs értelmében, az atyád által részre vásárolt hadnagy rangban megerősített, s tetteles szolgálata rendelettel, melyet személyes parancsnokságom alatt álló ezredemmel azonnal el kell foglalnod. Az alezredez ur, lesz oly szíves téged a tiszt pavidlonba kísérni, — folytatá, miközben a vele jött tisztársára mutatott, — s holnap reggel, már mint hadnagyot nekem parancsra elővezetni, s a melynek utána, — teljes tiszt ki- képzettségedig — gondoljára léssz bízva. Légy szorgalmas és kitartó, úgy jót allok róla, hogy előbb leszel kapitány vagy gazda tiszt, mint más kapitányból egyszerű őrnagy. Erted? De most tisztelgi! . . . Jobbra át! . . . Indulj!!! . . .

— En a nélkül, hogy képes lettem volna magammal új helyzetem eseményét megértetni, zavart gondolatokkal agyamban vezetetni engedem magam, új parancsnokom által, ki midőn észrevette levertségemet és habozó lépéseimet, fülembé sugta jószágos akaratának e két szavát: „bátorság pajtás!” — S e két szó épen elég volt arra, hogy engem áldozó állapotomból felriasszon és hogy áltatva atyám kiszámított cselofságát, melyet még a legfelsőbb helyen is támogatott s a melyvel elválasztott azon egyetlen lénytől, kin szívem minden szerelmével csingtem.

— Megnyugodtam, mert legtanácsosabbnak láttam megadni magamat a végzet akaratának és elhatároztam magamban a tette- test, . . . a legszorgalmasabb és kitartást előljáróval szemben, hogy ezáltal kiérdelve tisztelüket és becsülésüket, mielőbb szabadságot nyerhessek . . .

— A következő napon fényes új egyen-

szentelik; s itt is a chemia az, melynek segítségével ma már sok oly dologban képesek vagyunk határozott választ adni a trvszéki bíró kérdéseire, mikről elődeink fogalommal is alig bírtak. Csak hogy bizony miúdezt tanulmányozni, folytonosan és fáradságtalanul tanulmányozni kell. S ha egy hivatását fel- fogni, s azt kellően betölteni képes járási orvosnak igen sok idejét igénybe veendi a foly- sonos utazgatással járó közegészségi felügyelet, ellenőrzés és vizsgálat: bizonyára nem keve- sebb időt kellend fordítania arra, hogy e működésére kellően előkészülhessen.

Jövő időben beszélünk és ezt szándéko- san tesszük. Mert bizony a hivatásukat így betöltő járási orvosok ma még csak „pium desiderium”-ok. De többször említők azt is, hogy a jelen viszonyok között ez nem is lesz és nem is lehet máskép. Hisz szemben a teendő óriási halmazával, melyről talán sike- rült kimutatnunk, hogy az a legtehetségesebb és szorgalmasabb embert is egészben igénybe veszi: mit találunk anyagi kárpótlás? Nem ismerem országszerte a viszonyokat, de annyit tudok, hogy Bihar egyike azon megyéknek, melyek aránylag legjobban fizetik hivatalnok- kaikat és nálunk Biharban a járási orvosok évi fizetése 600 egész forint, természetesen beleértve a fuvarátalányt is.

Hát kérem! én emlékszem még diák- koromból, hogy Budapestben a házmeistereknél is csak ennyire megy évi fizetésük; az igaz, hogy fuvarátalány nélkül, mert erre ott nincs szükség; az is igaz, hogy ezt a mesterséget vagy művészetet, vagy minék is nevezem? nem is nagyon szükséges tanulmányozni; de azért mégis meg van engedve mindeiknek, hogy e csekély fizetéssel díjazott hivatala mellett tanult mesterségét is folytathassa; fol- tozton csizmát, vagy nadrágot, vagy a mit tud, ha élni akar, mert a 600 frt mellett az bizony nagyon ráfér.

Hát aztán csodálkozhatnak-e a megyék, ha így tesznek az ő járási orvosai? Hisz 600 frtból megéli csakugyan nem lehet még egy pesti házmesternek sem: hogyan éljen meg abból a járási orvos, kivált ha családos ember? Nem kényszerítve van-e rá, hogy elő- vegye ő is, a mit tanult s ennek segítségével iparkodjék megkeresni azt, a mi a 600 frt mellé mulhatatlanul szükséges arra, hogy ma- gát és családját tisztességesen fentartsa. S minthogy nem tanult egyebet az orvosi tudományoknál: megkezdzi az orvosi praxist, s akkor aztán „isten néked!” járási közegész- ségügyi teendők.

Mert e kettő: valamely vidéki városban orvosi praxis s a környéken szanaszét pedig közegészségügyi ellenőrzések és vizsgálatok: csakugyan teljesen kizárja ám egymást. Vagy lesz valaki jó gyakorló orvos, naponként két- szer is utána lát súlyosabb betegeknek s gyógy- kezeli őket lelkiismeretesen; ez esetben nem fog a harmadik faluban tápszerket és italo- kat ellenőrizni, a negyedikben patikát, az ötö- dikben mérlegtartalmú és gyógyszerket, a ha- todikban ásványvizeket vizsgálni, a tizedikben pedig rendőri vagy törvényeszeki boncolatot végezni. Hogy pedig elvézgi mindezeket pon- tosan s utána lát, hogy mindet a tudomány mai előhaladott álláspontjához mérten végez- hesse: de ez esetben nem fog orvosi gyakor- latot folytatni már csak azért sem, mert nem lesz kinél; egy beteg sem nagyon szeretvén az oly házi orvost, ki napokig, sőt neha he- tekig nem található s rendesen épen akkor van távol, midőn reá a legegésőbb szükség volna. Mert ne fordulna inkább a mindig ott- hon levő községi orvoshoz? De ennek meg sem szabad megtörténni; nem szabad, mert

ruhában s az alezredez ur hivatalos veze- tése alatt, megtettem a bemutatási látoga- tást, s azután neki láttam a szorgalmas tan- náláshoz.

— Már egy hete volt annak, hogy el- váltam atyámtól a nélkül, hogy azóta akár láttam, akár hallottam volna csak valamit is róla.

— E száműzetéshez hasonló gyors eltá- volításomba, külsőleg belenyugodtnak látszo- tam . . . bensőleg azért még sem voltam az, mert a mi legnagyobb vigaszom adhatta volna, azzal nem rendelkezhettem.

— Ha Bellámmal legalább levélileg be- szélhettem volna, de fájdalom, e kívánságom nem mehetett teljesülésbe, mert számítanom kellett arra, hogy atyám ki ily kegyetlenül járt el velem, még arra is képes lesz, hogy birtokába keríti, — úgy az általam Bellának, mint az általa nekem irt leveleinket.

— Ezt kikérülendő, atyám példáját kö- vettem és én is cselhez folyamodtam, hogy bizton czelt érjek, mint a melytől nyugalmam függött. Tervem kivetelét úgy gondoltam leg- előnyösebben biztosítani, hogy levélileg fordul- tam egy ifjúkori barátomhoz, azon kérelemmel hogy legyen oly szíves és tegye meg nekem azt, hogy adja át Izabellának a hozzá intézett levelekből mellékelt sorokat, valamint ha ő válaszolna, úgy azokat küldje meg nekem vi- szont, — s azonfelül értesítsen engem mindig annak hogy léte felől.

— Barátomtól kapott első levelének tar- talma teljesen megnyugtatót, mert ezzel első ízben hallottam újságot Bellám felől. — To- vábbá kaptam ekkor tőle is levelket, a mely- ben állandóan hű szerelméről biztosít.

— Már egy évig folyt, — barátom szí- vesleg folytán — ily uton s módon közveti- tett levelezésünk, midőn egyszerre Isabella le- veleink hangulata fagyosabbak és mindinkább ritkábbak kezdettek lenni, míg végre egészen elmaradtak.

akkor a 600 frtból ugyan hogy élhetne meg a járási orvos? Nincs tehát mit tenni, minthogy istenre bízni az egész közegészségügyet, s neki fektetni teljes erővel a magán-gyakorlat- nak s tenni ezt annyival inkább, mert ez ma még csak mégis többet jövedelmez 600 frtnál, tehát jobban megérdemli a fáradságot, mint ama másik; mely csak olyaforma számításba jön, mint a közmondásszerű fölt a zsákon.

Tényeket mondok; tudjuk mindnyájar, hogy így van; de meggyőződésünk egyszers- mind, hogy ily viszonyok között nem is lehet másképen. A himlőoltást végzi — csak úgy a nagyjából — itt a községi orvos, amott a já- rási orvos; kiki akkor, mikor ojtányagot kap- hat, melynek jóságát megint nem ellenőrizi senki; ennek következtése, hogy egyik község- ben ojtanak áprilisban, a szomszéd községben augusztusban, s e tekintetben a régi állapot- hoz képest visszacsúsztatás, mert akkor legalább — községi orvosok nem levén — a járási orvos ha egyszer hozzáfogott, végig- ojtotta járásának valamennyi községét, s így az ojtás egy időben történvén, sokkal könnyeb- ben volt ellenőrizhető, mint ma, a szétszórt ojtás mellett. Az orvosrendőri vizsgálatokat s esetleg boncolatokat végzi az, a kit a sza- kaszszolgabíró legkönnyebben előkaphat; végzi természetesen azzal a kedvetlenséggel és ké- születlenséggel, melylyel végezni szoktak oly terhes munkát, melyet nem számítunk szorosan kötelességünk közé, s melyért nem fizet az ördög se. A gyógyszerárakat megvizsgálja évenként egyszer nem a járási orvos, hanem a megyei főorvos; de már a mérlegtartalmú és gyógyszerárakkal kereskedéseket, fürdőket és gyógyvizeket nem vizsgálja az sem. Hogy pedi- g a tápszerket és italoikat vizsgálná valaki: no! már ennek csakugyan hírére sem hallja az ember.

Igy állunk; s nincs okunk elhallgatni azon meggyőződésünket, hogy bizony az nem jól van így.

A tisz-eszlári ügy.

A „Nemzet” a következőket írja:

„Bary vizsgáló bíró még mindig künn van Eszláron. A mint mondják, 45 embert idézte- tett meg. Csoda, hogy esztendőket nem kér arra, hogy M.-Szigettől le Tokajig, vagy még tovább is, minden zsidót kihallgassanak.

A vizsgálat ily módon folyván, nem tu- dom, nem látja-e az igazságügyi kormányzat elérkezettnek az időt, hogy úgy, a mint az ügyész személyével történt, a vizsgáló bíró sze- mélyében is megtörténjen a szükséges változás. Mert a hogyan ez vízi, vagy soha be nem fe- jezi, vagy igazságügyünk hitelének nagy kárá- val valami nevétség vagy botrány lesz a dolog vége. Még egy megoldás képzélhető, s ez az, hogy az új ügyész a jelenlegi hibás alapon in- dult vizsgálat megszüntetését indítványozza, s a most fogva ülő vádlottak szabad lábra he- lyeztetvén, Solymosi Eszter eltűnésének kör- lülményeire vonatkozólag újabb vizsgálat ren- deltetik el.

Kozma főügyész és Korniss törvényeszeki elnök tegnap készen este tértek vissza Nyiregy- házra Eszlárról. A főügyész a helyszíni szemle alapján meggyőződött azonos állítás valószínű- len voltáról. Így lehetetlen, hogy Scharf Mó- ricz láthatta volna kulcslyukon keresztül azo- kat, miket előad. Erre nézve a főügyész a törvényeszeki elnökkel több próbát tett. A zsi- nagóga teljesen devastált állapotban van. A zsidóság tömegesen üsszegtült; férfiak, asszo- nyok jajveszkeltek. A főügyész és a törvény- szeki elnök megnyugtató szavakat intéztek a

— Barátomhoz czimzett levelem me- ghozta az ok lesújtó hírt magyarázatát. „Nem akartam halálmádr lenni,” így mond válaszá- ban barátom, — „de most midőn hanyagság- gal vádoltál, elmondom neked, mit eddig ke- rülni igyekeztem, bárha elmondásuk szívem fájdalmában sajong. Tudatom kell veled, hogy egyetlen Bellád nincs többé; elment oda sze- gény, a honnan nem létezik visszatérés.

— Halálra ítéltetésem hírére sokalta nyu- godtabban hallgattam volna végig, mint e so- rok tartalmát, melyeket szászor is elolvastam mintha kételkedtem volna helyes olvasásomban.

— A megsemmisülés örvénye szélére zu- hantam e lesújtó hír által, — mond az ezre- des fájdalommal nyögve, s miután mélyen né- zett neje kezébe, hozzá hajlott és meg- csókolta kezét, mintha ezzel elnézését akarta volna kinyerni.

A kedves nő pedig barátságoson nimitá meg a férj ráncos homlokát és szándólag nézte végig és e tekintetből világosan lehetett ki- olvasni azt, hogy mennyire tiszteli ennek fájó emlékeit.

— Ugy éreztem mintha eszem akarna elhagyni, folytatá az elbeszélő. — A nehéz csapás egy hatott reám mint felhőten égőből a gyújtó villám. — Az első perczen egy esz- mem támadt, a melynek segítségével uralkodni iparkodtam magamon és felhívult érzelmeim, a mi némileg sikerült is, úgy vélekedtem, hogy barátom valamiként elárulta szülem iránti tiszteléből titkamat és ezek reá bírtak azután félrevezetésemre s a mi által engem ábrán- domból teljesen kigyógyítani törekedtek.

(Folyt. köv.)

zsídkóhoz, megígérve az úgy mielőbbi elintézését.

Bary vizsgáló bíró kijelentette, hogy hét-főn bejön Nyiregyháza és kedden a vizsgálatot befejezni.

Havas államügyésznek néhány napra lesz szüksége az iratok tanulmányozására, azután megteszi indítványát. Az ügyész holnap kihallgatja azon vádlottakat, kik arról panaszkodnak, hogy Bary által bántalmazottak. Egyiknek állítása szerint Bary háját tépte és többször arcúl ütötte.

A drezdai antisemita kongresszus.

Drezda, szept. 11. (Távirat.) A kongresszus mai tárgyalásainak főanyagát az Istóczy által kidolgozott manifesztum képezte. Európa népeire. A manifesztum tartalma a következő: Bevezetésben előljárja a zsidók történetét s felhívással végződik Európa népeire és kormányaihoz. A zsidókért, mert a zsidók nem asszimilálódnak, — úgy mond — csak úgy oldható meg, mint az arab, a török és a tatárkérdés oldatott meg az ezen elemek által fenyegetett államok részéről. A kormányok felhívata, hogy ne görditsenek akadályt az antisemita mozgalom ellen s ezt mozdítsák elő; továbbá hogy egészségesebb államgazdasági viszonyok által mentse meg az államokat a zsidó pénzürelomtól. A népek felhívata, hogy folytassák a szemitizmus elleni harcát a saját a társadalom s törvényhozások útján s a nem zsidó érdekek védelmére szigorúbb fejelemet léptessenek életbe.

Simonyi Iván tegnap a Meinholdféle helyiségben furcsa beszédet tartott a társadalmi és politikai bajokról, kapcsolatban a zsidókérdéssel. Éles világításba helyezi a parlamentáriszmus kínóveit és családneveket az egész parlamentáris kormányformát.

Napi hírek.

A lelkesválasztás iránt, mint értesülünk, nagy az érdeklődés városzerte. N. Tóth Sámuel és Dávidházy János urak jelöltséget nagy lelkesedéssel fogadják pártkülönbség nélkül, a mint hogy a lelkesválasztásnál nem is szabad politikai szempontokból indulni ki. Minden más tekintet mellőzni kell ott, csak a ref. egyház körül szerzett érdemeket, a tudományt és tiszta apostoli jellemet venni tekintetbe. S ha, mint hiszszük, minden józanon gondolkozó polgártársunk így vélekedik, akkor ut. Tóth Sámuel és Dávidházy János urak megválasztását biztosnak tekinthetjük.

A honvéd-gyakorlatokra ma d. e. 11 órakor érkezett meg városunkba a 45-ik honvéd-zászlóalj mely a Zilahtól Nagy-Károlyig terjedő utat 3 nap alatt tette meg gyalog. Dél 12 óra után érkezett meg három napi gyalogmenettel a 10-ik honvéd-zászlóalj Nagyrádról. Végül 5 órakor d. u. érkezik a 9-ik és 12-ik zászlóalj. Mindkét zászlóalj Borosnádól Szalontáig három napig gyalogolt. A folyó hét vége felé egy üteg tüzérség érkezik Nagyváradról, mely a jövő héten a 6 zászlóaljból álló 80-ik honvéd dandár gyakorlataiban a helybeli honvéd huszár o. ztályával együtt részt fog venni.

A színházi bérletek előjegyzése a színházi pénztárnál d. e. 9—12-ig d. u. 3—6 óráig eszközölhetik. Az eddigi előjegyzésekből következőleg a bérletek kiváló előnye az idén még sokkal nagyobb közönség fogja igénybe venni mint az elmúlt színházi évad alkalmával.

Elgázolt gyermek. D r o p p a helybeli kereskedő 3 éves gyermeke tegnap egy diányével terhelt szekér által elgázoltatott. A szekér kerekai a gyermek lábát gázolták keresztül a mi által a szegény gyermek jelentékeny sérülést szenvedett. Egy kisse gondosabb őrizet a szülők részéről helyén volna.

A 39-ik gyalog seregred törzse és 3 zászlóalj f. hó 17-én (vasárnap) délelőtt 9 óra 55 perckor városunkba érkezik. Tekintve azt, hogy e gyalog-sereg legénysége többnyire debreczeni fiukból áll, nem lehet csudálkozni, ha városunk lakossága már most is élénk előkészületeket tesz fiaink méltó fogadására.

Lövészet. 1882. szeptember 10-én tartott lövészet eredménye. Díjat nyertek: legjobb felméréssel: Budaházy Miklós ur 1 drb. 2 frtos tallert, legtöbb körívvel: Jóna Sámuel ur 1 drb. 1 frtos tallert.

Nagy Lajos halálának 500-ik évfordulóját kegyeletes ünnepélyvel ülték meg Nagy-Szombaton. Az ünnepre, — melyet a nagyszombati magyar-kör rendezett — pozsonyi T o l d y-kör és a régészeti egyesület képviselői is megjelentek. A főtemplomban tartott isteni-tiszteletnél jelen volt Nagyszombati összes intelligenciája, a tanuló ifjúság a tanári karral, a tüzoltók, a hadastyánok egyesülete és a dalárda teljes diszben. 11 órakor csoportosulás volt Nagy Lajos halálának háza előtt, melyet a házaas lelkű Popovics ur-hölgy díszes emléktáblával látott el. A házaas nemzetközi lobogókkal és koszorúkkal volt ékesítva. A szózat elnéklése után Melyescsiki Lajos főgimnáziumi tanár megható és házaas érzelmű emlékbeszédet mondott, Tejalvasz pedig Somegyi Gyula „Nagy Lajos király emlékezete” című szép költeményét nagy hatással szavaltta el. A himnusz elnéklése befejezte a példás rendben lefolyt ünnepélyt. Delben disz-lakoma volt a Sasnál, a melyen Nagy-Szombati város tanácsa, a káptalan, a magyar kör, a pozsonyi vendégek, a főgimnáziumi és polgári iskola tanárok és számos polgár részt vett.

A közéleti és körjegyzők központi

egyesülete tegnap tartá közgyűlését Budapesten a megyeház termében Kunce Imre elnöklése alatt. Jelen volt 29 vidéki egyület képviselője s a notabilitások közül Dárday Sándor s Tibád Antal orsz. képviselők. Az elnöki jelentés szerint az egyesületbe eddig 32 vidéki egyület lépett 2,100 taggal. A közgyűlés a jelentést tudomásul vette s Barta László urnak az együleti szakközöly gondos vezetéséért köszönetet szavazott. A pénztári jelentés elfogadása után folyó ügyek intézettek el. Közgyűlés után társas ebéd volt az „Arany Sas”-ban, — este a tagok testületileg a népszínházba mentek.

Fegyverneken f. hó 8-án este irtóztató vihar s jégeső dult. 6 $\frac{1}{2}$ órakor megindult az eszaknyugat-északról gyorsan feljött s egész láthatárt elborító zápor s több mint 37 perczig szakadatlanul ömlött a tyuktojás nagyságu jég. — Az okozott kárt meg megállapítani nem lehet. Szőlőt, dohányt tönkretett. Magán a szép templom 97 tábla üveget zuzott be.

A Zasztava bajai. Ujvidékről távirják lapunknak: Miletics Szvetozaron az orvosok nagymérvű 3rülési rohamokat constalttak; a szerencsétlen abban a rögöszében szenved, hogy ő a szerb cskár. Segédszerkesztőjét Musiczkyt pedig Kambe városi kapitány betöréssé lopásban tetten kapta.

A közönség mint pályabíró. A budai szinkör bohózat-pályázatán a bírálók által a pályázók darabok közt legjobbnak ítélt három bohózat közül hogy melyik nyeri el az 50 arany díjat, egészen eredeti módon fog elődörtetni. A pályázat feltételei közt ugyanis ott van az a kikötés is, hogy a pályázók által ajánlott három darab felett a publikum mondjon ítéletet. Az ítéletmondásnak ezt a módját a következőleg fogják érvényesíteni. Az előadásra ajánlott három bohózat három egymást követő napon kerül színre. Csak azok lehetnek itélő bírák, kik mind a három előadásra jegyet váltanak. Minden jegy tulajdonosa szavazó lesz; és pedig egy páholyjegy négy, egy zártszék, körszék és karzati zártszék-jegy egy szavazatot képvisel, mind a három bohózathoz külön-külön. A szavazás úgy történik, hogy a kijáratoknál szavazatszedő szekrényeket állítanak fel s azokba az előadás végén kiki bedobhatja szavazó czéduláját, melyen a darab címe és „jutalmazandó” „nem jutalmazandó” lesz nyomtatva. Így aztán a melyik darab legtöbb „igen” szavazatot kap, az megnyeri a jutalmat. Legelőször, kedden f. hó 12-én a „Furcsa paraszok” vagy „Rákóczy Dávid”, másodszer szerdán a „Szobacizmus” s harmadszor csütörtökön a „Nyársopolgárok” kerül színre.

A kolozsvári dalkör pénteken ünnepelte fennállásának 15 ik évfordulóját. Az ünnepély délelőtt a színházban vette kezdetét. A zene-konzervatórium növendékei eljátszották Beethoven „Fidelio”-jának nyitányát. Azután Finaly Henrik, a dalkör elnöke csinos beszéddel üdvözölte a vendégeket. A dalkör élneklerte Huber Karolynak „Edes lánykam” kezdetű dalát, melylyel a dalkör a debreczeni dal-ünnepélyen versenyzett, mire Szász Domokos nagy figyelem és tetszés között felolvasta Emlékbeszédet, melyben a dalkör keletkezését és eddigi működését vonzó alakban eszettele. — Ezután a kolozsvári polgári daleylet néhány magyar dalt éneklét. Majd Szász Gerő szavaltta el hangulatjeljes alkalmi költeményét, mire ismét a dalkör következett az „Ebrésztó” előadásával, melyet a közönség megújratott. Balogh Györgyné által éneklét és roppant tetszéssel fogadott népdalok és néhány zenekari darab rekesztette be a sikerült előadást. Délután 2 órakor az „Ujvilág” termében bankett volt, melyet számos szellemes pohárköszöntés és a dalkör emlékládái fűszereztek. Az ünnepélyt este táncvizigalom fejezte be a „Redoute”-ban.

A londoni színházgégés. Körülbelül egy órával azután, hogy a közönség kedden este elhagyta Islingtonnak, London egyik külvárosának philharmoniai színházát, az épületben tűz tört ki. A színház, melyel eredetileg hangversenyterem volt, arról ismeretes, hogy Charles Morton igazgatósága alatt mily sikert arattak ott a brabanti Genovefa és Angot operettek. Jelenleg King Lizi kisasszony igazgatósága alatt áll és akkor este, a mikor leégett az idő és óra című romantikus drámát adták elő harmadszor. Ebben a darabban semmiféle tüzijáték, vagy általában tűz-nem fordul elő és így a tűz keletkezésének oka ismeretlen. A czukrász és a színházi tüzoltó éjjel után fél 1 órakor hagyták el a színházat és 10 percczel 1 óra előtt a tűz már kívülre is volt látható. A minden oldalról oda özőnlött tüzoltók csakis a szomszéd épületek medvédesére szoritkozhattak. A mi sikerült is nekik. A szinpad teljesen leégett, a nézőtér azonban kevesebbet szenvedett, mint az eleinte hitték. Az épület homok frontja majdnem teljes épségben maradtak. A ruhatár és a hangszerek odaégték. Az épület 6000 font sterlingig volt biztosítva.

Temesvár száz éves jubileumára nagyban folynak az előkészületek. A vidéki lövés-egyletek már pénteken érkeznek meg és tiszteletökre ismerkedési estély lesz a gyárudvarban. Másnap szombaton nappal czéllövés, este hangverseny, a parkban pedig nép-ünnepély, tüzijátékkal. Vasárnap d. e. 9 órakor ünnepélyes isteni tisztelet a r. kath. székesegyházban; 10 órakor városi rendkívüli közgyűlés; délután 2 órakor társasbéli a carte a vigadó teremben; este „gyertya-ünnepély” tüzijátékkal és tánczgal; a városi vigadó teremben este délmagyarországi dal-ünnepély és tánczvizigalom. Hétfőn d. e. 11 órakor a gazdasági egyesület rendkívüli közgyűlése és a gazdasági kiállítás ünnepélyes megnyitása; egész napon át lövészet; a lövészenvedégek kikísérése a Gyárkúlvárosba, hol dél-

után a tüzoltók fogják produkálni magukat; este 8 órakor bucsu-estély a gyárudvarban.

Dávidházy Imre könyvkötészetébe egy jó házból való fiu tanulónak felvétetik. Ertekezhetni Telegdi K. Lajos könyvkereskedésében.

Tolvaj tenorista. Majnai Frankfurtban rendkívüli feltűnést keltett Eisenbach az operaház lírai tenoristájának elfogatása, tolváls miatt. A művész a legkitünőbb házakhoz bejáratos volt s pár nap előtt is az egyik sekintélyes polgári család vendége volt. Ebéd után az ebédli melletti szobába lopózván, a háziasszony gyémánt fejékből a drága köveket kitorodta és zsebre dugta. Amint később visszatért, még az kérdezgette a háziasszonytól, hogy miért nem viseli pompás gyémántjait. Midőn másnap a lopás fölfedeztetett, egyenesen ráesett a gyánu s az odahozott tenoristának szemébe moidta a nő, hogy „tolvaj”. Eisenbach tagadta, de az mit sem használt. Most vizsgálati fogságban van. A színházútlóközben évek óta rendszeresen üzött lopásokat most mind Eisenbach terhére tudják be, ami annál kinosabb feltűnést kelt, mert a közönségnek az énekes egyik kiváló kedvence volt.

A palánkai rémtörtérel. melyet egy csendőr követett el, már röviden tettünk említést. E borzasztó esetről a következő részleteket írhatjuk: Kohn Adolf pálinkakereskedő f. hó 7-én leánya kézfogóját ünnepelte s midőn javában folyt a mulatság, az átellenben levő csendőrségi laktnaryából Salamon Károly hirtelen berohant a szobába s revolvert rántva elő, hihetetlen gyorsasággal, mielőtt a megrémült vendégek közül valaki megakadályozhatta volna, négy tekintélyes és élkelő polgárt, névszerint magát a házigazdát, Kohn Adolfot, Nádhernyi Józsefet, Singer igazgatót és Steinbach Jakabot, továbbá Wolf Adolfot agyonlőtte s egy más egyént súlyosan megsebesített. Mindez alig néhány pillanat műve volt s az iszonyu vérezgés hatása annyira lebilincselte az egész násznépet, hogy a dühöngött fette után szabadon engedtek menekülni. Ez amint az utcára kiért, több lövést tett a levegőbe, mire a szomszédok összefutottak s a násznép is magához térve, javszekelve kicsődült az utcára s a tettest le akarta tartóztatni, de mielőtt ezt tehették volna, a csendőr saját mellének irányozta fegyverét; a golyó szívet furta keresztül, úgy hogy azonnal összerogyott és szörnyet halt. A vizsgálatot azonnal megindították s ennek folyamán kiderült, hogy Salamon akként jutott a nagyszámu töltények birtokába, hogy a rokonnak és a többi legénynek töltények alkalmával az asztalt, melyben a töltények elzárva voltak, feltörte és azokból 25 darab töltényt magához véve egyenesen a kézfogót tartók szobájába ment s ott a leirt vérezgést vitte véghez. A csendőrségi hulláját tegnapig még nem boncolták föl s így tettenek indoka hivatalosan nincs is konstálva, hanem általános a vélemény, hogy Salamon szerelmi csálódás miatt öngyöngési rohamban követte el a borzasztó tettet, s a gyilkosság büntényének szándékát mindenki által ismert szelid, higgadt természeté teljesen kizárja. Az eset az egész városban rendkívüli izgatottságot okozott.

Egyiptomi szembetegség. E borzasztó betegség terjed Szabadka lakossága és katonái közt s mint levelezőnk írja, sem a város, sem a katonai közegek nem tesznek semmit a pusztító baj fekezésére. Levelezőnk írja, hogy a honvédeknek mult heti bevonulásakor a behívottak 12% a egyiptomi szembetegségben szenvedett. És ezek legtöbnyire már család-apák, tehát a szembaj már családjukba is beleszélődött. Ha most tekintetbe vesszük azt, hogy sorozáskor hányan maradnak ki a katonaságból e betegség miatt s térnek vissza a nép közé, ha tekintetbe vesszük, hányan kapják azt meg a besorozási idő után, ha megfigyeljük, hogy nők és gyermekek hányan szenvedhetnek a jelzett jelenlegi arány mellett eme szembajban, úgy biztosan állíthatjuk, hogy Szabadka város és kerülete lakóinak husz százaléka meg van fertőzve. És ez a betegszázalék folyton szaporodik a katonakötelezettek mind kevesebben válnak be tényleges szolgálatra.

Hizómarcha-kiállítás egy költő emlékére. Szeptember 22-én folyt le 19 század Publius Virgilius Maro, az Aeneas költőjének halála óta. Ezt az emléknapot Mantuában, a költő szülővárosában meg fogják ünnepelni, a programból azonban az tűnik ki, hogy Virgiliusnak, a mezőgazdának és nem a költőnek halálának évfordulóját fogják megünnepelni. Előadják Ponchielli napolyi zeneszerző Gioconda cz. operáját és ezzel be lesz fejezve az ünnepély művészi része. Lesz azután hizómarcha-kiállítás, egy „egyiptomi országos vásár”, galamblovészet, lövészverseny és a legkövebb állatok tenyésztői között díjkiosztás.

Tizenkét millió értékű gyémánt. Párisból jelentik, hogy a híres Regent nevű gyémántnak vejeje akart, a franciaia korona-gyémánt eladását eszközölő szakértő bizottság azt a pompás gyémántot tudvalevőleg 12 millióra becsülte, egyuttal azonban kijelentette, hogy a gyémántot csak rendkívüli esetben lehetne a becserőn eladni. A barodai guikovár, ki csak nem régóta kormányoz, Prist nevű ügynököt küldött Európába, hogy a híres gyémántot számára megvásárolja, egyszersmind 10 millió frankot teit le egy kalkulált czégnél a gyémánt kifizetése végett. Prist Párisba érkezve, mult héten egy részeg emberrel verekedett. Mindkettőt bekisérték, de csak akkor érinthettek vele, mikor egy kevéssel azután elfogott angol zsebtolvajt hoztak a rendőrségre, kit mindjárt tolmácsul használtak. Prist nem tudt francziául és csak a zsebtolvaj tolmácsolása után térhetett vissza szállójába. A barodai guikovár valóságos gyémántherczeg. Az ő birtokában van a Jurava, mely nagyobb a Regentnél és

az angol királynó sokat csodált Koohinoorjával majdnem egyenlő nagyságu. Kedvenc elefántjának, Muruknak, ünnepélyek alkalmával egész sor gyémántot akasztat a nyakába és az ékkövek legkisebbe is centiméter széles. A guikovárnak 20 millió jövedelme és 400 millió vagyona van.

Közgazdaság. Budapesti áru tőzsde.

Szeptember 11. Buzában ma kielegítően kínáltak s tulajdonosok magasabb árakat követeltek, miknek a malmok az üzlet kezdetekor eleget tenni vonakodtak, később azonban mégis kénytelenek voltak a mult hét zárlati áraihoz képest 10—15 krral többet fizetni. A piacról 25,000 mmásza vétetett. Egyeb magyarkból igen keveset árultak; irányuk átlag lanya.

Legmagasabb ár volt 81 kls. tiszavidéki buzaért 9.75 frt, míg ellenben legkisebb ár gyanánt fizetett 77 k. északmagyarországi buzaért 8.50 frt.

A mai napon történt vásárlások közül következő kötések jutottak tudomásunkra: Buza: Tiszavidéki 2000 mmásza 82 k. 9.70 frt 800 mm. 81.3 k. 9.60, 100 mm. 81.5 k. 11.25, 100 mm. 81.2 k. 100 mm. 80.8 k., 100 mm. 80.3 k. 100 mm. 79.7 k. 9.50 500 mm. 81. k. 9.60, 320 mm. 81. k. 1800 mm. 80.5 k. 9.75, 100 mm. 81 k., 400 mm. 80 k. 9.55, 200 mm. 81 k. 9.65, 1600 mm. 80 k. 9.60, 400 mm. 80 k. 9.65.

Pestvidéki 400 mm. 80. k. 9.65, frt 1150 mm. 77 k. 9 frt 30 kr.

Fehérmegyei 200 mmásza 81 k. 9.65, k. 2250 mm. 80.5 k. 9.75, 250 mm. 79 k. 9.40, 450 mm. 78 k. 8 frt 90 kr, 100 mm. 77.5 k. 8 frt 50 k. üszögös.

Becsereki: 3500 mm. 80 k. 9 frt 37 $\frac{1}{2}$ kr. 1500 mm. 79.5 k. 9 frt 25 kr.

Bajai: 2100 mm. 78 k. 9 frt 25 kr.

Bánsági 2400 mm. 79.8 k. 9.30, 300 mm. 79.8 k. 9 frt.

Északmagyarországi 100 mm. 77 k. 8 frt 50 kr mind 3 óra.

Tengeri 400 mm. 8.35, 300 mm. 8.45, 100 mm. 8.40.

Zab 200 mm. 6.30, 200 mm. 6.05, kp.

Határidőüzlet. Ma ismét szilárdult. Az üzlet mérsekelt volt. Kötetett 12500 mm. szokvány buza ószre 8.80 frttól 8.92 frtig, 7500 mm. szokvány buza tavaszra 9.92 frtig és 10,000 mmásza bánsági tengeri 1883. máj.—juniusra 5.60 s 5.63 forinton. Jegyeznek: Szokványbuza tavaszra 9.17—9.20.— Szokványbuza ószre 8.87—8.90 Bánati tengeri máj.—juniusra 5.62—5.65.

Legujabb.

A „Debreczeni Ellenőr” eredeti táviratai.

Fiume, szept. 12. A debreczeni vendégek egy része tegnap reggel a dohánygyárat, másik része a papirgyárat és különféle ipartepeket látogatta meg s mindenütt a legnagyobb rokonszenvvel fogadtattak. Egy számos tagból álló társaság a Tersattóra randult föl, hol — a szózatot énekeltek el. — A horvát lakosság a vendégeket „eljenek a magyarok!” szavakkal üdvözölte. A Quarnero öbölben a délután három órára a Nil gőzösa tervezett kirándulás a szakadó eső daczára megtörtént. Pont három órakor indult elő a gőzös az A d a m i c h o l ó r o l a g y közönség jelenléte mellett, mialatt a városi zenekar a Rakóczy indulót hangoztatta Whitehead torpedó-gyára előtt a gyáros két torpedó bocsaattott a tengerre, mit a kirándulók élénk éljenzéssel köszöntek meg. — A zenekar magyar és fóllyalva olasz darabokat játszott s a földéleten a szakadó eső daczára a legjobb kedv uralkodott. A csárdásnak se vége s hossza nem volt. Fölköszöntök se hiányoztak. Simonffy polgármester emelkedett hangon köszönte meg a fumeier vendégzeretelet, mire Ciotta polgármester válaszolt eljenzések között.

Boroszló, szept. 12. (Érk. d. u. 2 óra 30 p.) Rezső trónörökös és Stefánia trónörökösne megjelentek a sziléziai főnemesség által a muzeumban rendezett ünnepélyre, melyet báli követett.

Kassasin, szept. 12. (Érk. d. u. 2 óra 30 p.) Olifelmi megtámadta arczvonalban, baloldalon angolokat másik csapat, mely Salahlieből érkezett angolokat jobb szárnyban megtámadta egyiptomiakat 100 halottat vesztettek, sebesülteik száma ismeretlen; Wolsley Telkebrt megtámadja.

Felőlés szerkesztő és kiadó laptulajdonos
Vértes Arnold.
Főmunkatárs: **Karczag Vilmos.**

Nyilt-tér.
KIADÓ LAK.
Széchenyi-utczán
1772. sz. a. 4 szobából álló ujonnan festett lakás kiadó,

